

การศึกษาสัมมากรรมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท^๑

พระอธิการเดชา สิริธมโม

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการศึกษาสัมมากรรมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาทนี้ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาสัมมากรรมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมากรรมันตะในพระพุทธศาสนา ๓. เพื่อศึกษาความสำคัญของสัมมากรรมันตะต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา วิชาการต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้น นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสัมมากรรมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมากรรมันตะ ความสำคัญของสัมมากรรมันตะต่อการดำเนินชีวิต มาศึกษาค้นคว้า แล้วสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยพบว่า พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และอรรถกถา ตลอดจนทั้งคัมภีร์อื่น ๆ ได้แสดงความหมายของสัมมากรรมันตะไว้อย่างสอดคล้องกัน กล่าวคือ สัมมากรรมันตะ ได้แก่ การกระทำที่ถูกต้อง การกระทำชอบ หรือการกระทำทางกายที่ไม่เบียดเบียนคนอื่น อันเป็นการกระทำที่นำไปสู่ประโยชน์สุข และเป็นการแสดงออกทางกายด้วยความรู้ความเข้าใจถึงความถูกต้องของการกระทำนั้น ที่ได้ใคร่ครวญพิจารณาก่อนทำอย่างรอบรอบดีแล้ว ทั้งยังส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้พัฒนาตนเองไปสู่ทางสายกลางเพื่อไปถึงจุดสูงสุดและถึงพร้อมในอริยมรรคอันเป็นทางหลุดพ้นอันประเสริฐนั่นเอง

หลักธรรมอันเป็นเครื่องส่งเสริมสนับสนุนสัมมากรรมันตะ เช่น หิริโอตตัปปะ วิริตี ๓ วุฒิธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ สปัปฺริสธรรม ๗ และความไม่ประมาท เป็นต้น หลักธรรมคำสอนทั้งหมดนี้ล้วนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งเสริมสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามสามารถเข้าถึงได้และเลือกปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตของตน โดยมีจุดหมายปลายทางเดียวกันคือการเข้าถึงความดีอันสมบูรณ์พร้อมคือพระนิพพาน

สัมมากรรมันตะถือเป็นองค์ธรรมสำคัญข้อหนึ่งในมรรคมืองค์ ๘ ที่เป็นตัวศีล จัดเป็นศีลสิกขา อันเป็นสมุฏฐานยังความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นเป็นสมาธิและปัญญาเป็นลำดับไป คนเราจะสุขหรือ

^๑ บทความวิชาการพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๖.

ทุกข์ย่อมขึ้นอยู่กับกระทำที่เป็นตัวเจตนาให้เกิดขึ้น ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ถ้ากระทำดีถูกต้องหรือดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว ไม่ว่าจะในทางศีลหรือทางธรรมก็ดี ย่อมเป็นเหตุให้นำมาซึ่งความสุขและความเจริญ ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่รู้จักรกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม กล่าวคือ มีมีจฉกัมมันตะแล้ว ก็ย่อมเป็นเหตุให้เสื่อมจากความสุขและความเจริญอันนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมายในที่สุด

Abstract

This research consisted of three purposes. They were to (1) study Summakammunta (Right Occupation), (2) study Dhamma principles which supported Summakammunta, and (3) study the importance of Summakammunta to earn a living at present. This research focused on details from Tripitaka, document, texts, various academics, and related research. After that, data related to Summakammunta in Theravada Buddhism, Dhamma principles supporting Summakammunta, and the importance of Summakammunta for earning a living were researched leading to research conclusion and suggestions. The results were found as follows:

Details from Vinayapitaka, Suttantapitaka, Apithampitaka, Attakatha, and other scriptures had a similar meaning of Summakammunta. Summakammunta meant right action, or physical action which did not harm the others, in other words, it was action leading to happiness and physical action with knowledge and comprehension with complete consideration before action resulting in performer's development to the middle way for achieving the highest way that was an excellent path, a way to be free from evil.

The Dhamma principles supporting Summakammunta were Hiri-ottappa, Wirut 3, Wutthitham 4, Sungkahawatthu 4, Saraniyatham 6, Suppurisatham 7, and being away from carelessness. These Dhamma principles were concordant, and supported each other both in a direct and indirect way in order to let performers achieve and practice suitably to their life for a complete goodness, that was, Nibbana.

Summakammunta was considered the most important Dhamma in the noble eightfold path. It was Silasikkha which was a vital base for concentration and wisdom. The happiness or suffering of people was from intention both from the

concrete, and abstract. Those who did the right thing or led their life with a good behavior achieved happiness and development. In contrast, those who did the wrong thing, Micchakammunta (wrong occupation), deteriorated into happiness and development resulting in various problems of life.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์จะประสบความสำเร็จ สุข ความเจริญ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยดีนั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังต้องมีหลักธรรมประจำใจ เพื่อนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ในทางพระพุทธศาสนามีข้อปฏิบัติหนึ่งที่ยึดทางสายกลาง เป็นทฤษฎีและวิธีการที่เป็นหลักสากล ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตและผู้ปฏิบัติตามเหมาะสมสำหรับบุคคลทั่วไปทุกระดับชั้น ทางสายกลางตามหลักทางพระพุทธศาสนาท่านเรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ในที่นี้จะได้ศึกษาเฉพาะความสำคัญของการกระทำที่เว้นจากความประพฤติชั่วทางกายทุจริต ๓ อย่าง คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม (ข้อ ๔ ในมรรค) □

สังคมทุกวันนี้เริ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องด้วยปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนเราในปัจจุบัน พฤติกรรมที่แสดงออกมามากมาย ไม่ว่าจะเป็ทางด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม หรือด้านมโนกรรมก็ดี ล้วนเป็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุว่าคนเราในปัจจุบันล้วนมีชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการแข่งขันกัน เอาจัดเอาเปรียบกันและกัน ใช้ความพยายามทุกด้านในการที่จะเอาชนะคู่แข่งฝ่ายตรงกันข้ามทุกวิถีทาง ถึงแม้จะรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิดก็ตาม นี้จะเห็นได้จากพฤติกรรมของคนในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็คนในสังคม ในครอบครัว การเมือง เป็นต้น เช่น ปัญหายาเสพติดให้โทษที่ส่งผลร้าย คือ ผลเสียทางร่างกายและจิตใจ ผลเสียทางสังคม และผลเสียทางเศรษฐกิจ ปัญหาการลักพาตัวเด็ก ปัญหาการฆ่ากัน การข่มขืนกระทำชำเรา ปัญหาการหลอกลวง ปัญหาการคอร์รัปชัน การทุจริตโดยใช้หรืออาศัยอำนาจ ตำแหน่ง หน้าที่ และอิทธิพลที่ตนมีอยู่ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น ตลอดจนปัญหาด้านศีลธรรมและจริยธรรมมากมายเหล่านี้ โดยส่วนใหญ่แล้วล้วนเป็นปัญหาอันเกิดขึ้นจากการประพฤติผิดต่อหลักมัชฌิมาปฏิปทา ๓ ประการ คือ (๑) การกระทำผิดที่แสดงออกทางกาย หมายถึง ความประพฤติอันมิชอบทางกาย โดยเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น (๒) การถือเอาสิ่งของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย และ (๓) การ

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** (ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ ๑/ยุค), มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๔๓๕.

ประพตติผิดในกาม การประพตติผิดแต่เพียงข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าวย่อมส่งผลให้ตนเองและสังคมได้รับความเดือดร้อน^๑

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษาค้นคว้าสัมமாகัมมันตะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำผลจากการศึกษาไปวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข การกระทำผิดทางกายหรือมีจกัมมันตะ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และตระหนักถึงโทษ ประโยชน์ ตลอดจนทั้งการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน เพื่อความสงบสุขของชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาสัมமாகัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมமாகัมมันตะในพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ เพื่อศึกษาความสำคัญของสัมமாகัมมันตะต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องความสำคัญของสัมமாகัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๑.๓.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๔
- ๑.๓.๒ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากชั้นปฐมภูมิ และชั้นทุติยภูมิ
- ๑.๓.๓ สรุปผลการวิจัย และเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. สัมமாகัมมันตะในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาใน พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และอรรถกถา ตลอดทั้งคัมภีร์อื่น ๆ ได้แสดงความหมายของสัมமாகัมมันตะไว้อย่างสอดคล้องกันว่า สัมமாகัมมันตะ ได้แก่ การกระทำที่ถูกต้อง การกระทำชอบ หรือการกระทำทางกายที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อันเป็นการกระทำที่นำไปสู่ประโยชน์สุข และเป็นการแสดงออกทางกายด้วยความรู้ความเข้าใจถึงความถูกต้องของการกระทำนั้น ที่ได้ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบดีแล้วแล้ว อีกทั้งยัง

^๑ สิริมา ภูษาทอง, โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี, ๒๕๕๔.

ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้พัฒนาตนเองไปสู่ทางสายกลางเพื่อไปถึงจุดสูงสุด และความถึงพร้อมในอริยมรรคอันเป็นทางหลุดพ้นอันประเสริฐนั่นเอง โดยมีความหมายเป็น ๓ ลักษณะ คือ

(๑) ความงดเว้นจากปาณาติบาต คือ การฆ่า การทำลาย การเบียดเบียน การทรมาน การทรมานสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย หรือสัตว์มีชีวิตทุกชนิด ไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ดิรัจฉาน การตั้งเจตนางดเว้น จากการทำความผิดตั้งท่านบัญญัติไว้^๔ คือ เป็นเรื่องที่ตั้งใจงด ตั้งใจเว้น ตั้งใจไม่ทำ ต้องมีความ “ตั้งใจ” กำกับไว้เสมอ ไม่ใช่เพราะมีเหตุอื่นบังคับจึงไม่กระทำผิด แต่หากไม่ทำเพราะตนได้ตั้งใจไว้ว่าจะงดเว้นดังกล่าวมา นี้เป็นคุณลักษณะข้อที่หนึ่ง ความงดเว้นจากปาณาติบาตของสัมมากัมมันตะ

(๒) ความงดเว้นจากอกุศลนาทาน คือการลักทรัพย์ การเบียดเบียนทรัพย์สมบัติอันอยู่ในสิทธิครอบครองของผู้อื่น การละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ของหมุ่คณะ หรือของส่วนรวมเอามาเป็นของตนโดยมิชอบธรรมด้วยอาการแห่งขโมย การตั้งเจตนางดเว้น จากการทำความผิดตั้งท่านบัญญัติไว้^๕ คือ เป็นเรื่องที่ตั้งใจงด ตั้งใจเว้น ตั้งใจไม่ทำ ต้องมีความ “ตั้งใจ” กำกับไว้เสมอ ไม่ใช่เพราะมีเหตุอื่นบังคับจึงไม่กระทำผิด แต่หากไม่ทำเพราะตนได้ตั้งใจไว้ว่าจะงดเว้นดังกล่าวมา นี้เป็นคุณลักษณะข้อที่ ๒ ความงดเว้นจากอกุศลนาทานของสัมมากัมมันตะ

(๓) ความงดเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร คือการประพฤติดิฉันท์ในกาม ได้แก่ ไม่ประพฤติกว้างละเมิดในภรรยาของผู้อื่น ไม่ประพฤติกว้างละเมิดในสามีของผู้อื่น การตั้งเจตนางดเว้น จากการทำความผิดตั้งท่านบัญญัติไว้^๖ คือ เป็นเรื่องที่ตั้งใจงด ตั้งใจเว้น ตั้งใจไม่ทำ ต้องมีความ “ตั้งใจ” กำกับไว้เสมอ ไม่ใช่เพราะมีเหตุอื่นบังคับจึงไม่กระทำผิด แต่หากไม่ทำเพราะตนได้ตั้งใจไว้ว่าจะงดเว้นดังกล่าวมา นี้เป็นคุณลักษณะข้อที่ ๓ ความงดเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร □

๑.๑ เป้าหมายของการมีสัมมากัมมันตะ

การประพฤติดิฉันท์คุณงามความดีต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยประโยชน์ทางกาย คือการถึงพร้อมด้วยกายสุจริตหรือสัมมากัมมันตะ การปฏิบัติธรรมข้อนี้ไม่เพียงแต่จะรักษากายวาจาใจของตนเท่านั้น ยังช่วยพัฒนาจิตใจของบุคคลให้สมบูรณ์ขึ้นไปตามลำดับ ทั้งยังมุ่งที่จะเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลรอบข้างให้มีความสุขด้วยเช่นกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น เข้าสู่ระบบจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมากัมมันตะระดับโลกียธรรมหรือจริยธรรมระดับสมมติ สัจจะคือระดับที่สอนให้บุคคลอยู่กับความจริงของโลกได้อย่างดีมีความสุข ให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบันชาตินี้ ทั้งยังประโยชน์ในเบื้องหน้าคือการได้เกิดในสุคติโลกสวรรค์เมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว ตลอดทั้งเป้าหมายสูงสุด คือ ความรู้ความเข้าใจถึงการเวียนชาติจากกายสุจริต และเมื่อรู้เท่าทันความเป็น

^๔ พระสังฆธรรมโชติกธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา** ปริจเฉพที่ ๕ เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ทิพย์วิสุทธิ), ๒๕๓๙, หน้า ๖๖-๖๘.

จริงคือกฎของธรรมชาติ ก็สามารถใช้ความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ต่อจิตใจ ไม่ยึดมั่นถือมั่นเอาตัวตนไปยึดติดไว้ในสมมติบัญญัติ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้ก้าวไปสู่จุดสูงสุดของชีวิต อันเป็นทางหลุดพ้นอันประเสริฐนั่นเอง □

๑.๒ อานิสงส์ของสัมมากัมมันตะ

ผลอานิสงส์ของสัมมากัมมันตะมี ๒ ระดับ คือ ผลทางโลกียะและผลทางโลกุตระ ผลทางโลกียะ คืออานิสงส์ของความดี ได้แก่ การมีความสุขอยู่ในกามสุข สมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียง เกียรติยศ ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น เพราะการกระทำที่มีประโยชน์ดำเนินชีวิตอยู่ในทำนองคลองธรรม มีจิตใจที่เป็นสุขเพราะไม่เบียดเบียนผู้อื่น เข้าใจถึงคุณประโยชน์ของการประพฤติปฏิบัติตามสัมมากัมมันตะนั้น ยังสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์ต่างๆ ให้เกิดขึ้น และร่วมมือช่วยกันในการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ให้ก้าวไปสู่ความดีขั้นสูงยิ่งขึ้นไปนั่นเอง ตนเองก็ย่อมอยู่เป็นสุข ผู้อื่นก็ย่อมอยู่เป็นสุข และจรรโลงสังคมให้ร่มเย็นได้อย่างแท้จริง ส่วนผลทางโลกุตระ ได้แก่ ความมีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย ด้วยการฝึกฝนอบรมตนให้มีศีล สมาธิ ปัญญา ก้าวไปสู่ความเป็นพระอรหันต์ในทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง ได้รู้แจ้งเห็นจริงของสัจธรรมทุกอย่างในโลก จนสามารถละสิ่งที่ควรละได้หมดสิ้น มีจิตใจหนักแน่น ไม่หวั่นไหวด้วยอาสวะกิเลสทั้งหลาย มีจิตใจที่เป็นอิสระ และเป็นผู้ประกอบด้วยความสุขอันถาวร คือพระนิพพาน □

๒. หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมากัมมันตะในพระพุทธศาสนา

เนื่องจากการเกิดของสัมมากัมมันตะนั้น เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากกระบวนการรับรู้ผ่านการวิตรกวิจารณ์ หรือการคิดพิจารณาโดยประกอบด้วยกุศลธรรมซึ่งมีสัมมาทิฐิเป็นตัวนำ แม้ในการประพฤติปฏิบัติในขั้นศีลให้มีความสุขจริต ฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ เพื่อไปสู่องค์มรรคนั้นจะสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าไม่มีสัมมาทิฐิเป็นตัวนำ เมื่อใดมีสัมมาทิฐิ เมื่อนั้นจึงจะวางใจได้ในการปฏิบัติศีลหรือไว้วางใจในความสุจริตนั้นได้ แต่ถ้ายังไม่มีสัมมาทิฐิทราบใดก็ยังไม่อาจวางใจในศีลได้ทราบนั้น จึงกล่าวได้ว่าสัมมาทิฐิเป็นบ่อเกิดและส่งเสริมกุศลธรรมทั้งปวง ดังพุทธพจน์ที่ว่า □

“ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอย่างอื่นแม้สักอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น หรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เป็นไปเพื่อความเจริญไพบูลย์ยิ่งขึ้น เหมือนสัมมาทิฐินี้เลย”

^๕ พระมหาสรุทธิ จันทมโม (แสงมะโน), การศึกษาเรื่องสัมมาวาจาในพุทธปรัชญาเถรวาท, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙. หน้า ๙๕-๙๙.

^๖ พระมหาสรุทธิ จันทมโม (แสงมะโน), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

^๗ อ.เอก (ไทย) ๒๐/๒๕๙/๓๘.

ดังนั้น สัมมากรรมันตะจะเกิดขึ้นได้ จำต้องอาศัยสัมมาทิฐิเป็นพื้นฐานเช่นกัน เพราะสัมมาทิฐิเป็นหัวใจที่สำคัญของอริยมรรคทุกข้อ สัมมาทิฐิที่จะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต้องอาศัยเหตุปัจจัยก่อให้เกิดขึ้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกคือปรโตโฆสะ ปัจจัยภายในคือโยนิโสมนสิการ และการลงมือปฏิบัติคือธรรมานุธรรมปฏิบัติมาบูรณาการประสานเข้าด้วยกัน เพราะทั้งหมดนี้ต่างก็อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้น สัมมาทิฐิจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมมากรรมันตะได้อย่างดียิ่ง เมื่อเห็นถูกเข้าใจถูกต้อง บุคคลย่อมคิด พุด รวมไปถึงการประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามศีล ด้วยเหตุนี้สัมมากรรมันตะจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องสร้างเสริมสัมมาทิฐิเป็นพื้นฐานให้เกิดขึ้นจึงจะเป็นเหตุให้เกิดสัมมากรรมันตะ^๕

การปฏิบัติตามหลักธรรมในหมวดหนึ่ง ๆ ย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับหลักธรรมข้ออื่นซึ่งเป็นเครื่องคอยสนับสนุนส่งเสริมกันและกัน เพื่อให้สัมมากรรมันตะถึงความเจริญงอกงามไปพลอยยิ่งขึ้นไป เมื่อบุคคลปฏิบัติตามย่อมประสบความสำเร็จรุ่งเรืองในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่นๆที่ส่งเสริมต่อสัมมากรรมันตะอีก เช่น หิริโอตตัปปะ วิริตี ๓ วุฒิธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ สปัริสธรรม ๗ และความไม่ประมาท หลักธรรมดังกล่าวนี้เป็นไปเพื่อการพัฒนาชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปตามลำดับให้ดำเนินไปด้วยดี จนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามความประสงค์ที่ต้องการ และเมื่อบุคคลได้ปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรม (ธรรมานุธรรมปฏิบัติ) แล้ว บุคคลนั้นย่อมหลีกเลี่ยงจากการกระทำทางกายที่ไม่ดีมาประพฤติปฏิบัติแต่สัมมากรรมันตะ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเจตนาอันบริสุทธิ์ตั้งแต่เบื้องต้น ในท่ามกลาง และในเบื้องปลายเป็นที่สุด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นย่อมประสบความสำเร็จรุ่งเรืองในธรรม และมีความสุขในชีวิตประจำวันตามสมควรแก่ฐานะและสภาวะของตนทั้งที่เป็นคฤหัสถ์และบรรพชิต

๓. ความสำคัญของสัมมากรรมันตะต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน สัมมากรรมันตะนั้นถือว่าเป็นหลักธรรมสำคัญข้อหนึ่งในมรรคมืองค์ ๘ เพราะการประพฤติปฏิบัติธรรมที่เป็นไปเพื่อการดับทุกข์ จะต้องดำเนินไปตามหลักอริยมรรคมืองค์ ๘ เท่านั้น เพราะเป็นทางสายเดียว (เอกายมรรค) อันเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์แห่งจิตของสัตว์ทั้งหลาย การดำเนินไปตามทางสายนี้จะต้องปฏิบัติให้ครบทั้ง ๘ องค์ประกอบ จะขาดเสียข้อใดข้อหนึ่งมิได้ เพราะเมื่อองค์ประกอบไม่ครบสมบูรณ์ ย่อมไม่สามารถบรรลุผลนิพพานได้ ในอรรถกถาธรรมคัมภีร์ สัมมากรรมันตะกล่าวได้ว่าเป็นองค์ธรรมสำคัญหนึ่ง เป็นตัวศีล จัดเป็นศีลสิกขา อันเป็นสมุฏฐานยังความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นเป็นสมาธิ และปัญญาเป็นลำดับไป เพราะคนเราจะสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับการกระทำที่เป็นตัวเจตนาให้เกิดขึ้นทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ถ้ากระทำถูกต้อง หรือดำเนินชีวิตด้วยความถูกต้องแล้ว ไม่ว่าในทางศีล

^๕ พระกัจจัน ฐานุต.ตโร (สิงห์สุพรรณ), “ความสำคัญของสัมมาสังกัปปะในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. (สาขาพระพุทธศาสนากับปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๒.

หรือทางธรรมก็ดี ย่อมเป็นเหตุให้นำมาซึ่งความสุขและความเจริญ ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่รู้จักระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม คือมีมัจฉากัมมันตะแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เสื่อมจากความสุขและความเจริญ อันนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมายนั่นเอง จึงควรได้นำหลักธรรมข้อสัมมากัมมันตะนี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

การเว้นสิ่งที่ควรเว้น กล่าวคือ เว้นจากการฆ่าคนฆ่าสัตว์ เว้นจากการเบียดเบียนทรัพย์สินของกันและกัน เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร เมื่อเว้นสิ่งควรเว้นแล้ว ท่านสอนให้ทำสิ่งที่ควรทำ คือ ให้มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั่วไป, ให้มีการเผื่อแผ่แบ่งปันลาภผลที่หามาได้โดยชอบธรรม, ให้มีสทวารสันโดษ คือ พอใจในคู่ครองของตน ไม่ประพฤตินอกใจกันและกัน นี่ย่อมเป็นไปเพื่อความ สุข ความเจริญของตน และสังคม ในพระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าเป็นองค์ของศีล เป็นข้องดเว้นการกระทำความผิดทางกาย มุ่งเพื่อให้บุคคลทั้งหลายได้สำรวมระวัง และต้องการให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติด้วยความสุจริตทั้ง กาย วาจา ใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างดีมีความสุขนั่นเอง

สรุปได้ว่า สัมมากัมมันตะเป็นข้อปฏิบัติหนึ่งในมรรคมงคล ๘ เป็นทฤษฎีวิธีการหนึ่งที่เป็นหลักสากล ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตและผู้ปฏิบัติตาม เหมาะสมสำหรับบุคคลทั่วไปทุกระดับชั้น เป็นหลักธรรมที่สามารถประคับประคองในการดำเนินชีวิตของผู้คนให้รู้จักปรับตัวปรับใจให้อยู่อย่างมีสติปัญญา ซึ่งจะนำตนให้รอดพ้นจากสิ่งเลวร้ายในชีวิต โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ยังมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ฐานของพฤติกรรมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและจริยธรรม สัมมากัมมันตะถือว่าเป็นองค์ธรรมของศีลที่สำคัญ เป็นข้องดเว้นการกระทำ ความผิดทางกาย มุ่งเพื่อให้บุคคลทั้งหลายได้สำรวมระวัง และต้องการให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติด้วยความสุจริตทั้ง กาย วาจา ใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างดีมีความสุขอีกด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย-บาลี :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก. ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

บทความวิชาการพุทธศาสนศาสดมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา

๒๕๕๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. มูลนิธิการศึกษาเพื่อ

สันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖.

พระกึ่งก้าน ฐานุต.ตโร (สิงห์สุพรรณ), “ความสำคัญของสัมมาสังกัปปะในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท”,

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสดมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนากับปรัชญา บัณฑิต

วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาสุรวิฑูมิ จันทมโม (แสงมะโน). การศึกษาเรื่องสัมมาวาจาในพุทธปรัชญาเถรวาท.

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสดมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย

: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระสังฆธรรมโชติภักขมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒.

พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ทิพยวิสุทธี, ๒๕๓๙.

แสง จันทร์งาม, อริยสัจ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, โรงพิมพ์เจริญกิจ, ๒๕๓๐),

(๒) สื่อออนไลน์

สิริมา ภูเขาทอง. โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี, ๒๒ ก.พ. ๒๕๕๔.

: http://202.143.152.227/khow/Activity_04/_1.pdf, ๒๒ ก.พ. ๒๕๕๔.